

Stukken voor de Redactie te zenden vóór den 15en der maand aan:

G. D. DUURSMA,
Achter de Hoven 114 bis,
LEEWARDEN.

Redactie:

G. D. DUURSMA.
J. M. VAN DEN HOUTEN.

Girorekening

No. 133550 - HEESCH bij Oss.

Alle correspondentie te richten aan het Secretariaat
Adres:

Mej. M. C. KARSTEN,
TERBORG.

Hoofdbestuur: CHR. DE RINGH, *Voorzitter*, Hilversum, van Ostadelaan 23;
Mej. M. C. KARSTEN, *Secretaresse*, Terborg; S. P. C. VAN ROMUNDE, *Penning-
meester*, Heesch bij Oss; G. D. DUURSMA, Leeuwarden, Achter de Hoven 114 bis;
J. M. VAN DEN HOUTEN, Rotterdam, Mathenesserlaan 364.

Wij zouden te kort doen aan de eer van een onzer oud-Hollandsche kruidkundigen, wanneer wij geen uitvoerig overzicht gingen wijden aan de nagedachtenis van Justus Heurnius. Grooten dank zijn wij daarbij verschuldigd aan de heeren White en Sloane, voor het bereidwillig beschikbaar stellen van hun publicatie.

Wij meenden het levensbericht van Heurnius te moeten doen volgen door een populair-wetenschappelijke beschrijving der tot het naar hem genoemde plantengeslacht *H u e r n i a* behoorende soorten.

Mej. Karsten heeft dat artikel voor haar rekening genomen, waarvoor wij haar hierbij gaarne onzen dank betuigen.

G. D. D.

JUSTUS HEURNIUS

door

ALAIN WHITE en BOYD L. SLOANE.

De eerste Europeaan, van wien wij weten, dat hij in Zuid-Afrika planten heeft verzameld en teekeningen ervan naar Europa heeft gezonden, was Justus Heurnius. Hij was een missionaris en geen plantkundige, in de botanische literatuur wordt slechts sporadisch naar hem verwezen. Het eenige succulentengeslacht, dat te zijner eere werd genoemd, spelt zijn naam nog verkeerd ook!

Toch was hij een man, die zich ten zeerste heeft onderscheiden, en wij meenen dan ook goed te doen, door een oogenblik bij hem stil te staan en hem de eer te geven, die hem toekomt. In theologische kringen wordt zijn nagedachtenis zoo nu en dan nog wel geëerd. In 1897 werd te Nijkerk door J. R. Callenbach

een zeer nauwgezette dissertatie, niet minder dan 360 bladz. tellende, over hem gepubliceerd en voor de Universiteit te Utrecht verdedigd.

Justus Heurnius (de naam is een verlatijnschte vorm van van Heurn of van Hoorn) werd 17 November 1587 te Leiden geboren als zesde kind van Johannes Heurnius (1543-1601). hoogleeraar in de medicijnen aan de Leidsche Universiteit. Justus ging, toen hij 15 jaar oud was, eveneens in de medicijnen studeeren en behaalde op 24-jarigen leeftijd den doctorsgraad. Evenwel blijkt zijn belangstelling voor de medische wetenschap al spoedig te zijn gaan tanen. Zijn broeder Otto Heurnius (1577-1652) was ook arts geworden en bekleedde toen reeds de leerstoel voor de geneeskunde aan de Universiteit, die door den dood van Johannes Heurnius vacant was gekomen. De pestepidemie van 1604, die ongenadig in Leiden woedde en twee van Heurnius' zusters binnen tien dagen grafwaarts sleepte, heeft mogelijk Justus iets doen beseffen van de nutteloosheid der geneeskunde, zooals men die toentertijd verstond, en heeft er wellicht aan medegewerkt zijn gedachten in de richting der godgeleerdheid te sturen.

In elk geval ondernam Heurnius na zijn promotie een reis naar Frankrijk en Engeland, die ruim vier jaar duurde. In dien tijd had de Nederlandsche Gereformeerde Kerk in Engeland vele aanhangers en klaarblijkelijk is Justus ten tijde van zijn verblijf in Engeland zich daar meer en meer voor gaan interesseeren, want bij zijn terugkeer in Holland in 1615 trok hij dadelijk naar Groningen om daar tot 1618 in de godgeleerdheid te studeeren.

In het bijzonder concentreerde hij zijn gedachten op den toestand der inlanders in Nederl.-Indië. Zijn academisch proefschrift wijdde hij aan de „De wenschelijkheid om Indië tot een Christelijk land te maken”. Sedert de Mohammedaansche veroveringen in de jaren 1475-79 waren de eilanden onder de geestelijke overheersching van den Islam gebleven. Er waren weliswaar sedert 1598 zendelingen uit Holland overgekomen, maar hun gezamenlijke invloed was niet groot geweest. Niet één van hen was met het vuur en de oprechtheid van een Heurnius bezielde. Zijn denkbeelden over de bekeering van Indië, zooals in zijn dissertatie uiteengezet, hielden het volgende in: zorgvuldige selectie van alle personen, soldaten en burgers evengoed als zendelingen, die van Holland uitgezonden worden, daarbij uitgaande van het standpunt hunner godsdienstige overtuiging; de oprichting van missiescholen

over den geheelen archipel ; de vertaling en verspreiding van godsdienstige teksten ten behoeve der inlanders.

Dit alles was uitgedacht zonder werkelijke kennis van de toestanden, die in Indië heerschten. Heurnius verliet Holland op 9 Januari 1624 aan boord van den Oostindiëvaarder „Gouda” en keerde 15 jaar later volkomen gedésillusioneerd naar huis terug. Vanaf het oogenblik van zijn aankomst vond hij zich dank zij de ernst zijner bedoelingen voortdurend midden tusschen de vele kleinzielige particuliere intrigues en politieke kuiperijen — die zich zoo veelvuldig voordoen in elke blanke nederzetting in de tropen — geplaatst. Hij verbleef in Indië gedurende het gouverneur-generaalschap van vier mannen — wier bewind zeer verschillende politieke richtingen vertegenwoordigde —, te weten Pieter de Carpentier, Jan Pietersz. Coen, Jacques Specx en Hendrik Brouwer. Degene, die nog het meest voor zijn plannen voelde, was Coen, die „een der invloedrijkste stichters van het Nederlandsch-Indische Rijk” is genoemd. Onder het bewind van de Carpentier en Coen werd Heurnius predikant te Batavia en hij maakte toen plannen voor de oprichting van een theologisch seminarium. Bovendien schreef hij in dien tijd een woordenboek der Maleische taal en vertaalde hij de Geloofsbelijdenis en de Tien Geboden in het Chineesch.

Persoonlijke geschillen tusschen Heurnius en Coen werden verre in de schaduw gesteld door de moeilijkheden onder Specx, een gewelddadig en tyranniek gouverneur-generaal. De strubbelingen bereikten haar hoogtepunt, toen Heurnius in Mei 1632 openlijk van den kansel de politiek van Specx durfde aan te vallen. Hij werd dadelijk schuldig verklaard aan wederspanningheid en naar de Coromandelkust, d.i. op het vasteland, dat in onze dagen deel uitmaakt van Britsch-Indië, verbannen. In September van hetzelfde jaar, toen Brouwer gouverneur-generaal werd, keerde hij echter weer naar Batavia terug. Daarop werd hij naar Ceram en later ook naar Amboina, verderweg gelegen eilanden, uitgezonden. Hij deed er alle moeite zendingsposten te stichten, doch overal stuitte hij op moeilijkheden, die hij nauwelijks hoopte te kunnen overwinnen.

De radjah's (inlandsche hoofden), die het grootste gedeelte van den indischen archipel bestuurden, net tooals de Indische prinszen thans nog in Br.-Indië regeeren, bleken hem zelfs nog vijandiger gezind te zijn dan de Hollandsche bewindvoerders. En één van

hen gings zelfs zóó ver, dat hij hem onder het voorwendsel van vriendschap op een feestmaal uitnodigde en toen zijn voedsel liet vergiftigen, zoodat Heurnius gedurende het geheele jaar 1635 zwaar ziek was van de gevolgen van dit avontuur, waarbij hij tijdelijk aan handen en voeten was verlamd.

Meer en meer ging hij beseffen, dat zijn pogingen om Indië tot het Christendom te bekeeren niet konden slagen. In 1638 besloot hij dan ook naar het moederland terug te keeren. Op 23 December zeilde hij uit en kwam in Juni 1639 te Leiden aan. In datzelfde jaar werd hij door de Amsterdamsche Kamer voor zijn „buitengewoon fraaien staat van dienst in Indië” gehuldigd in den vorm van een gift van 1200 florijnen en een uitnodiging om met een andere opdracht weer naar Indië terug te keeren. Evenwel wees hij deze uitnodiging van de hand. In plaats daarvan nam hij in 1640 een beroep voor de Parochie te Wijk bij Duurstede aan, waar hij tot aan zijn dood in 1652 bleef.

De bekeerlingen, die hij in Indië had gemaakt, vergat hij echter niet. Voor hen vertaalde hij de Evangeliën van Lucas en Johannes, de Handelingen der Apostelen, zoomede de Psalmen. Hij trouwde nimmer en bij zijn dood bestemde hij zijn nalatenschap van ongeveer 11000 florijnen om de kinderen van zijn broers en zusters bijstand te verleenen, in het bijzonder bij hun opvoeding.

Voor ons, die in de planten van Zuid-Afrika belangstellen, is er één enkele dag in dit lange leven van godsdienstig streven van zeer bijzondere beteekenis, nl. de dag, dat de „Gouda” de Tafelbaai binnenliep om water in te nemen en de kapitein mogelijk met de Hottentotten poogde te onderhandelen ter verkrijging van een weinig versch vleesch. Het was een lange en moeizame reis. Van de 348 zielen, die aan boord waren, stierven er niet minder dan negentien, voor het schip Batavia bereikte, twee van de pl.min. 40 jonge meisjes, die de reis meemaakten, inbegrepen.

Op de plek, waar thans Kaapstad ligt, was in die dagen niets, dat ook maar eenigszins op een nederzetting leek, ja zelfs geen fort. Een holte onder een steen met inscriptie diende als postkantoor, waar de voorbijkomende Oostindiëvaarders hun brieven afhaalden en deponeerden. Wij kunnen ons de haastige landing van Justus Heurnius, terwijl de „Gouda” proviand innam, en het opwindende van zijn uitstapje naar den Tafelberg makkelijk indenken. Het feit, dat hij den Tafelberg bezocht, vermelden wij niet alleen, omdat het het dichtstbijzijnde punt was, van-

waar hij een blik kon werpen op het omringende land, maar ook omdat *Stapelia variegata*, een van de planten, die hij er verzamelde, er nog steeds in overvloed voorkomt.

Er is verder niets wat er op wijst, dat Heurnius zich bijzonder voor planten interesseerde. Van ongeveer een dozijn heeft hij echter zeer knappe teekeningen weten te vervaardigen - ten minste zeven gedurende dat bezoek aan de Kaap en verder nog eenigen in Indië. Hij stuurde de teekeningen aan zijn broeder Otto in Leiden, die ze op zijn beurt doorgaf aan Johannes Boddaeus Stapelius (van Stapel), een jonge dokter in Leiden, die in 1625 aan de Universiteit aldaar was gepromoveerd en zeer geleerd was in Grieksch, Latijn en botanie. Zijn levenswerk was de voorbereiding van een geannoteerde uitgave van de botanische werken van Theophrastus, welk werk hij bij zijn dood in het jaar 1636 bijkans voltooid naliet. In 1644 werd dit groote werk door zijn vader, Egbert Boddaeus Stapelius te Amsterdam, voor den druk bezorgd en uitgegeven.

Vier bladzijden van het boek zijn ingenomen door van Stapel's reproducties van de oorspronkelijke afbeeldingen en beschrijvingen van Heurnius, met zijn commentaar daarop. ¹⁾ Onder de afgebeelde planten vinden we „*Fritillaria crassa*”, thans bekend onder den naam, dien Linnaeus haar in 1753 gaf, te weten *Stapelia variegata*. Deze geslachtsnaam was door Linnaeus geschapen ter herinnering aan Stapelius, den uitgever. Heurnius, de ontdekker en pionier, werd echter geheel over het hoofd gezien !

Veel later, in 1802, werd het geslacht *Stapelia* voor het eerst door Robert Brown in vier geslachten verdeeld. Een hiervan gaf hij den naam „*Huernia*” om Justus Heurnius te eeren, dien hij aanmerkte als „een der oudste verzamelaars van Kaapsche planten, naar wiens afbeeldingen de eerste aantekeningen over *Stapelia* werden gemaakt”. Ongelukkig genoeg spelde Brown den naam van Heurnius verkeerd door de 2de en 3de letter te verwisselen. Gezien de voorschriften der hedendaagsche toepassing der botanie, zijn wij gehouden deze onjuiste spelling te handhaven. ²⁾

1) Zie afbeelding op blz. 70 en 71.

2) Op het Internationale Botanische Congres, dat in den zomer van 1930 te Cambridge werd gehouden, heeft men bepaald, dat we de oorspronkelijke spelling der geslachtsnamen, ook al is deze niet geheel juist, moeten behouden. Het is een verstandig voorschrift, waardoor veel verwarring kan worden voorkomen. Er is nog een andere vertegenwoordiger der *Stapelia*-groep, die in dit verband even

Het is inderdaad te betreuren, dat zijn naam niet door Linnaeus werd gekozen om de geheele familie der Stapelieae aan te duiden, en daarenboven door Brown onjuist werd gespeld. Toch kunnen wij nog dankbaar zijn, dat zijn nagedachtenis ten nauwste is verbonden aan een zoo bekoorlijk geslacht als dat der *Huernia's*. Het geslacht omvat om en bij de 40 soorten kleine succulenten, die zelden hooger worden dan 10 c.M. en van Arabië tot aan de Kaap zijn verbreid. De planten zijn zeldzaam en merkwaardig genoeg om haar tot waardevolle objecten te maken. Ze zijn hoogst interessant om te kweken en van zulk een gedrongen groeiwijze, dat voor een zonnig venster al een behoorlijke verzameling ervan gehuisvest kan worden. In een kas zijn ze tot echte specimenplanten op te kweken.

De opmerkelijke stammetjes zijn op markante wijze getand. In het aantal ribben varieeren ze van vier tot vier en twintig (*H. Pillansii!*). De ribben zijn door min of meer diepe groeven gescheiden, Ze hebben allen zulk een fantastische gedaante, dat de Japanners deze planten „de Koningen der Draken” hebben genoemd ! Wat de bloemen betreft, zijn dezen of klein en klokvormig, of groot (5 c.M. in diameter) en dan plat en gekenmerkt door een verdikten ring op het midden der bloemkroon. De kleuren varieeren van lichte schakeeringen tot het donker purper van versch gesneden rauwe lever, terwijl ze bij sommige soorten tot fantastische combinaties zijn samengevoegd, waaraan de namen *H. zebrina* en *H. oculata* zijn ontleend, De bloemen verschillen van die van andere Stapelieae, doordat de bloemkroon door *tien* punten en slippen, in plaats van vijf, gekenmerkt is.

Over het geheel genomen is het gesl. *Huernia* een aantrekkelijk geslacht, dat zeer zeker is voorbestemd, onder de liefhebbers van Zuid-Afrikaansche succulenten grootere populariteit te verwerven. En wij hopen dan ook, dat dit artikel voor hen, die zich mogelijk voor deze planten zullen gaan interesseeren, een aansporing zal zijn dezen te associeeren met den persoon van een waardig pionier van een onwrikbaar karakter, die de moeilijkheden des levens

moet worden genoemd, n.l. *Diplocyatha ciliata* N.E.Br. Vanwege de prioriteit moeten we bij dezen naam den vrouwelijken uitgang boven den manlijken verkiezen, die indertijd door Berger was geadopteerd (*Diplocyathus*). Om dezelfde reden schrijven we *Mesembryanthemum*, in plaats van het meer correcte *Mesembrianthemum*.

Men neme van een en ander goede nota !

M. K.

onder de oogen durfde te zien en die kalm zijn gang bleef gaan. zonder van zijn teleurstelling te laten blijken, toen het hem duidelijk geworden was, dat de verwezenlijking van zijn jeugdroom boven zijn krachten ging.

N.B. De samenstelling van dit artikel is mogelijk gemaakt door de welkome hulp van Dr. M. Niemeijer te Wassenaar (Holland) en den heer Wm. E. Rudolph, te Rockville Centre, New-York, aan wie wij hierbij onzen dank betuigen, evenals aan Mej. M. C. Karsten, die zoo vriendelijk is geweest, de vertaling in het Nederlandsch op zich te nemen.

WHITE en SLOANE

HUERNIA IN WOORD EN BEELD. (I.)

Door M. C. KARSTEN.

Gaarne willen wij de gelegenheid aangrijpen een lans te breken voor de *Huernia*'s, een groep Afrikaansche vetplantjes, behoorend tot de *Stapeliaceae*, een onderafdeeling van de zoo heterogene familie der *Asclepiadaceae*. Er zijn thans plusminus 40 *Huernia*-soorten bekend, die over een groot gebied zijn verbreid. Niet alleen in de Karroo van Zuid-Afrika en het Z.W. Afrikaansch succulentengebied vinden we vertegenwoordigers van het *Huernia*-geslacht, doch ook in Noordelijk Transvaal, O. Afrika, ja zelfs in Arabië!

Door de heeren Boyd L. Sloane te Los Angeles en Alain White te Litchfield. Conn., zijn wij nu in de gelegenheid gesteld den lezers van *Succulenta*" een aantal uitnemend geslaagde photo's van zeldzame en interessante *Huernia*-soorten voor te zetten. Over het algemeen komen deze plantjes maar weinig in onze verzamelingen voor, waarschijnlijk is *H. Loeseneriana* (zie afb. 9) nog de soort, die het meest gekweekt wordt. De andere soorten zijn niet of weinig bekend, echter geheel ten onrechte! Wegens haar zeer ongemeene, dikwijls fantastisch geteekende en gekleurde bloemen en de kantige, meest grofgetande stammetjes, die in veel gevallen in grilligheid niet voor de bloemen onderdoen, hebben ze alle recht op wat meer belangstelling van de zijde der vetplantenverzamelaars. De meeste soorten brengen rijkelijk bloemen voort, bovendien kunnen te op een lange bloeiperiode bogen. En wat de cultuur betreft, levert deze geen bijzondere moeilijkheden op.

De photo's, die men in dit en het volgend n^o. zal tegenkomen,

spreken wel voor zichzelf! Zijn ze geen voortreffelijke reclame voor dit plantengeslacht?

In zijn werkje „Vetplanten” vergelijkt de heer van den Houten de bloemen der *Stapelia's* met de stijve metalen plaatjes van een medaille of ridderorde. Deze vergelijking is o. i. nog beter op de verwante *Huernia's* van toepassing. Zie bijv. de bloemen van *H. oculata* en *H. primulina!* (afb. 2 en 4). Zoo op het eerste gezicht zijn het 5-puntige sterren. Echter zal men bij nauwkeuriger beschouwing in de bochten der vijf groote slippen van den bloemzoom nog vijf kleine slipjes (eigenlijk niet veel grooter dan een scherp puntje of spitsje) aantreffen. De aanwezigheid van 10 slippen, 5 groote en 5 heel kleine, is een kenmerk van dit geslacht; de *Huernia*-bloemen laten zich hierdoor makkelijk onderscheiden van de nauwverwante *Caralluma's*, die door een 5-slippigen zoom zijn gekenmerkt. De bloemen zijn alle klokvormig met gespreiden zoom. De klokvorm is echter niet bij alle soorten even duidelijk. Bij sommigen is het klokvormig gedeelte van de bloemkroon maar heel kort, eigenlijk niet meer dan een ondiep kommetje, zooals bijv. bij *H. brevirostris* (zie afb. 3). Daarentegen hebben de kleine bloemen van *H. Loeseneriana* (afb. 9) een uitgesproken klokvorm. Bij een paar soorten, *H. zebrina* en *H. transvaalensis* (resp. afb. 6 en 7) zijn de bloemen door een eigenaardigen walvormigen ring gekarakteriseerd, waarop we bij de beschrijving dier soorten nog nader zullen terugkomen.

Wanneer men de bloemen goed beziet, zal men in de middenholte verschillende slippen en uitsteekseltjes ontdekken, die men moeilijk zal kunnen thuisbrengen. Het lijkt ons dan ook niet ondienstig, eens het een en ander omtrent den bouw van een *Huernia*-bloem mede te deelen.

Evenals dit het geval is bij de andere *Asclepiadaceae*, zijn de meeldraden en stampers tot een zuiltje, geslachtszuiltje of gynostegium genaamd, vereenigd. Dit zuiltje nu wordt omgeven door en is ten nauwste verbonden met het zoogenaamde bijkroontje of corona, eveneens karakteristiek voor de meeste *Asclep.* Evenwel hebben we bij de *Huernia's* een *dubbel* bijkroontje, gevormd door een binnenste en buitenste corona. De buitencorona is aan de basis van het geslachtszuiltje vastgehecht en soms nog met den bloembodem vergroeid. De binnencorona zit wat hoogerop aan het zuiltje vast en is min of meer met de meeldraden vergroeid. De buitencorona is altijd 5-slippig; de segmenten, die vrij zijn

of min of meer met elkaar vergroeid, zijn soms aan den top ingesneden, te vormen dan een 10-puntige teekening.

Wat de binnenste corona betreft, zoo zijn hierin vier algemeene typen te onderscheiden, waarop de verdeling van het geslacht in vier verschillende groepen is gebaseerd. Hieronder een overzicht dezer indeeling.

- Groep I. *Plagiostelma* K. Schum. : Slippen der binnenste corona, ook wel coronahoorntjes genoemd, juist even over de helmknoppen gebogen, doch er zich niet boven verheffend.
- Groep II. *Orthostelma* K. Schum.: coronahoorntjes boven de helmknoppen uitstekend en in een priemvormige punt eindigend. Punten naar buiten neigend.
- Groep III. *Calostelma* Berger: coronahoorntjes rechtopstaand, zich boven de helmknoppen verheffend, met eigenaardig verdikten en papilleusen top.
- Groep IV. *Podostelma* Berger: coronahoorntjes boven de helmknoppen eindigend in een knotsvormige punt, die er als een omgekeerde, naar buiten gedraaide voet uitziet.

Tot de tweede groep, de *Orthostelma*, behooren de meeste grootbloemige soorten, waaronder o.a. *H. transvaalensis* (zie afb. 7).

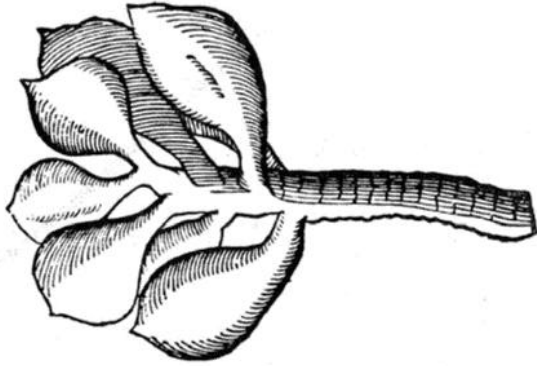
We willen thans overgaan tot een beschrijving der afgebeelde soorten. Bij de samenstelling der diverse beschrijvingen hebben we gebruik gemaakt van A. Berger's monographie „*Stapelien und Kleinien*” (1910) en de beschrijving van het gesl. *Huernia* door White en Sloane in „*Cactus and Succulent Journal*”, vol. III (1931-32), n°s. 7. 8 en 9. Die artikelen in bovengenoemd tijdschrift vormen een onderdeel van een zeer belangrijke reeks over de *Stapelieae*, die in vol. IV (Januari-no. 1933) werd beëindigd en waarschijnlijk in den loop van dit jaar afzonderlijk zal worden uitgegeven.

***Huernia Schneideriana* Berger.** (Afb. 1.) „*Schneider's H.*” (*Plagiostelma*).

Bijstaande photo laat duidelijk zien, dat we hier met een forschen groeier te doen hebben: de krachtig ontwikkelde stam kijkt a.h.w. op de bloem neer! In natuurstaat worden de stammetjes \pm 5 c.M. hoog, in onze kassen kunnen ze echter tot meer dan een voet hoog uitgroeien. Ze zijn heldergroen van kleur en meestal door 6, zelden 7 ribben gekenmerkt.

Planta sine nomine. Hanc placet *verbenam lanuginosam Indicam* vocare, quæ bis verbis ab Heurnio describitur. Folia habet oblonga, ambitu incisa, in extremo obtusè mucronata, lanuginosa, inodora, propè radicem crebriora; caulem rotundum, semicubitalem; cauli orbiculatim assurgunt strobili parvuli, coloris obscurè pheniceæ, quinque foliorum, racematim ex caliculis sublateis prostrati, inodori; radix fibrosa. Floret April, id est, autumni in illis regionibus initio.

Sedum arborecens promontorii bonæ spei:

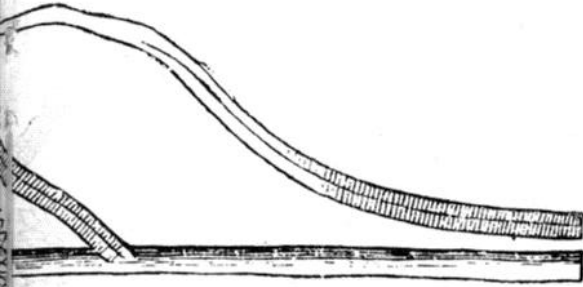
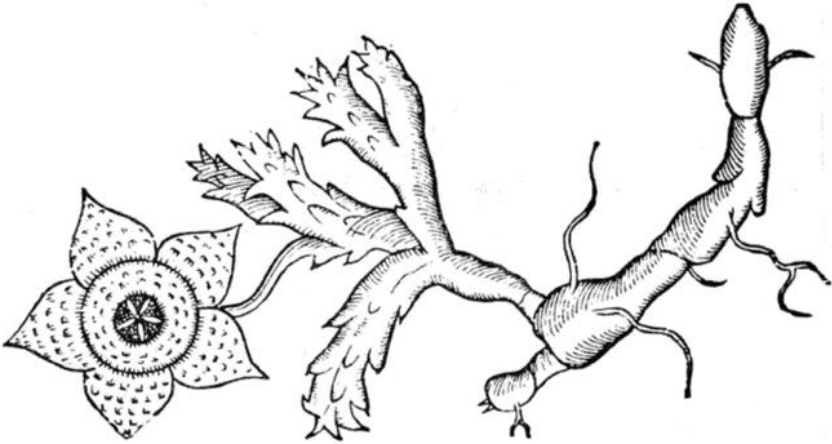
Sedum arborecens promontorii bonæ spei. Sedum arborecens folia digitum ferè crassa, ex viridi albicania habet, vltæ manus ferme magnitudine.

Fritillaria crassa (dentillariz species videtur) promontorii bonæ spei vel Solidanica à loco, foliorum loco excrefcentias habet digiti longitudine. & crassitie succulentia, angulis rupium instar præruptis, circumquaque eminentibus, & in aculeum definentibus. Folia hæc in summo ad livorem purpureum vergunt, inferius viridia; quibus flos adnascitur quinque; consistans foliis tenacibus, in extremitatibus acuminatis; quæ corollam in medio positam cingunt, quaque illum attingunt lata sunt, & orbiculato margine in acumen vergunt. Corolla protuberat, intusque concavam habet, cui alter quasi strobilus insidet, consistans quinque mucronatis foliis in extremitatibus fuscis, cætera lateis, flammibus aliquot in centro pheniceis. Color floris exterius fordidus, purpureus est; intus fundus luteus maculis fuscis undique conspergitur, tam in foliis quam in corolla. Caulis quoque flos foliis neçitur, striis purpureis distinguitur, vix femi digiti longitudinem habens, folia parva appendice radici tuberosæ, candidæ coherent. Planta plane inodora est, nascitur locis montanis arenosis.

Iris uvaria promont. bonæ spei.

Fruillaria crassa promontorii
bonae spei.

Iris uaria : Florem habet coloris phœnicei, qui u-
 lis decorum propendentibus, capitelli vel cunei formam
 habet. caulis bicubitalis, rotundus fucit coloris; folia
 longa, digitum lata, utroque latere acuta glandiculi for-
 ma; flos foetidi odoris est. nascitur locis paludolis.

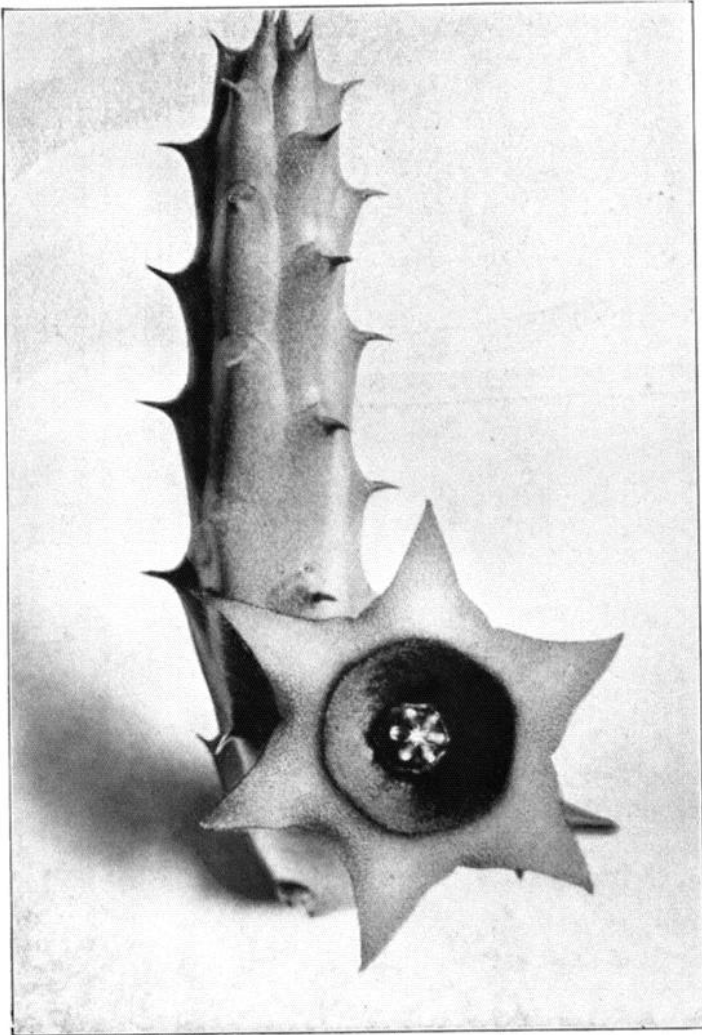
Viricaria

Theophrastus, *De historia plantarum.*

Libri decem. Bewerkt door Johannes Boddaeus van Stapel. Amsterdam, 1644.

Teekeningen en bijbehoorende beschrijvingen van Justus Heurnius.

De klokvormige bloemen zijn ± 2.5 c.M. in diameter, soms wat kleiner. De bloemkroon is zeer opvallend gekleurd, n.l. een

1. *Huernia Schneideriana* Berger. (Afwijkende bloem).
(2 1/2 X nat. grootte). Photo Boyd L. Sloane.

donkerpurperen midden (d. i. de binnenzijde van de kroonbuis, waarin men het bijkroontje duidelijk kan zien liggen) en een veel lichter getinte zoom. Vormt de kleurencombinatie hier reeds een

scherp contrast, veel meer nog is dit het geval bij de volgende soort, *H. oculata*. De hierbij afgebeelde bloem is door 6, in plaats van 5 groote slippen gekenmerkt, afgewisseld door 6 kleine slipjes of beter spitsjes, die echter op de photo niet zichtbaar zijn. Verder is de bloem normaal.

H. Schneideriana werd in het jaar 1912 door Adolf Stolz gevonden in Nyassaland bij het bovineinde van het Nyassameer. De plant werd door A. Berger naar zijn vriend Camillo Schneider, die destijds verbonden was aan den botanischen tuin te Berlin-Dahlem, genoemd.

Het is niet alleen een krachtig groeiende, doch ook een zeer willig bloeiende plant. Bovendien is haar bloeitijd van langen duur. In de cultuur stelt ze geen hooge eischen: een lichte standplaats zal te op prijs stellen, terwijl ze in den zomer veel water vraagt.

Alles bijeen, een zeer aanbevelenswaardige plant voor den liefhebber!

Huernia oculata Hook. fil. (Afb. 2.) De „oogbloemige H.” (Plagiostelma).

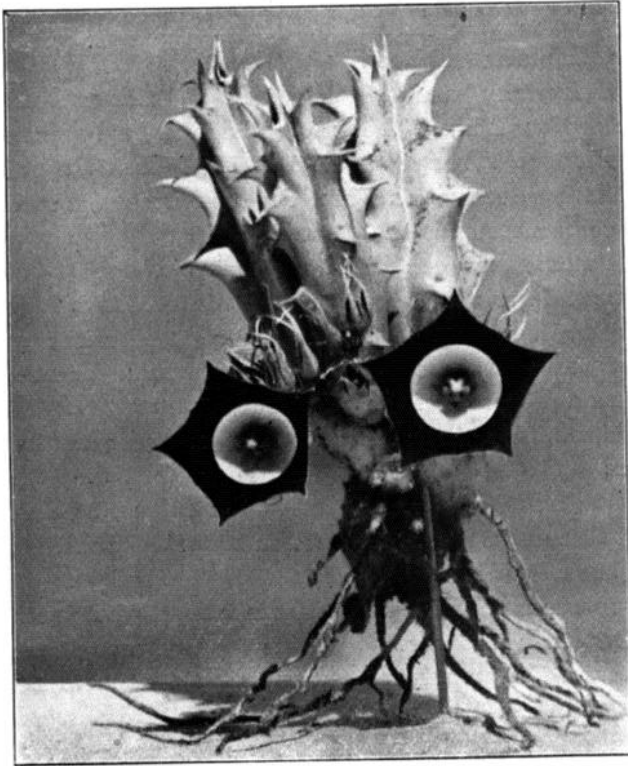
Deze soort vormt talrijke, rechtopstaande, 5-ribbige stammetjes, die 8-12 c.M. hoog worden. De tanden zijn, zooals men op de afb. ziet, hier zeer krachtig ontwikkeld en loopen in een doornachtige punt uit.

De bloemen zijn van denzelfden vorm als die van *H. Schneideriana*, terwijl er ook dezelfde kleuren in zijn verwerkt. Echter is bij deze soort de binnenzijde van het klokvormig gedeelte der kroon lichtgekleurd en de bloemzoom donker, wat een buitengewoon aardig effect maakt. Wat J. D. Hooker er toe bracht, deze plant „*oculata*” te noemen, hetgeen letterlijk beteekent: van oogen voorzien, is niet moeilijk te raden, Wanneer men de afbeelding beziet, zal men dadelijk moeten toegeven, dat het nog niet zoo dwaas is de bloemen met oogen te vergelijken! Heeft het lichte middengedeelte niet iets van de ronde, helle pupil van een katten oog?

H. oculata hoort thuis in het tropisch gedeelte van Z.W. Afrika, waar ze o.a. door Dinter werd gevonden bij Omburo en Omaruru.

De hierbij afgedrukte photo werd destijds door Prof. Dinter vervaardigd en in zijn „Neue und wenig bekannte Pflanzen D. S. W. Afrikas” (1914) gepubliceerd. Genoemde heer was zoo

vriendelijk ons toe te staan deze opname ook voor „Succ.” te gebruiken, waarvoor we hem hierbij onzen dank brengen.

2. *Huernia oculata* Hook. f.

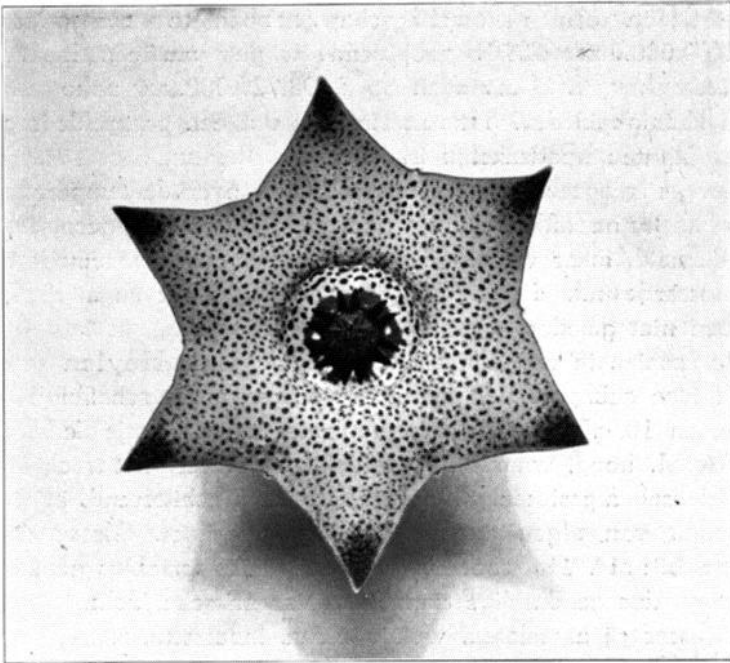
Photo K. Dinter.

***Huernia brevirostris* N.E.Br.** (Afb. 3.) De „kortsnavelige H.” (Plagiostelma).

De plant vormt rechtopstaande of schuin naar boven gerichte 4-5-ribbige stammetjes, die 2-4 c.M. hoog en 2-2 1/2 c.M. dik zijn en grauwoen van kleur met ineenvloeiende bruinige vlekken.

Afgebeelde bloem, hoe fraai ze er ook uitziet, is niet geheel normaal, heeft n.l. één groote en één kleine slip te veel! Het klokvormig gedeelte der kroon is bij deze soort vrij ondiep. De kroonslippen zijn zeer breed en over haar geheele oppervlak dicht bezaaid met kleine roode stippen, die scherp afsteken bij de crême-achtig bleek groengele ondergrond. Bij deze soort en de volgende, *H. primulina*, vinden we een zwak ontwikkelde ring, die echter

alleen te zien is, wanneer we de bloem in de lengte doorsnijden. Ook deze soort levert in de cultuur geen bijzondere moeilijkheden op. Ze brengt ook rijkelijk bloemen voort.

3. *Huernia brevirostris* N.E.Br. (Bloem met afwijking).
(ruim 2 X nat. grootte). Photo Boyd L. Sloane.

H. brevirostris is herkomstig van het Oostelijk Kaapland: ze werd in 1875 door Harry Bolus ontdekt en aan Kew gezonden.

(Slot volgt).

HET LEEKENHOEKJE.

Correspondentie deze rubriek betreffende, te richten aan het adres:
van Ostadelaaa 23, Hilversum.

Wij mogen het een gelukkig verschijnsel noemen, dat verschillende wenken worden opgevolgd en wij zoo nu en dan de resultaten mogen vernemen.

Mej. v. d. Thoorn te den Haag heeft ook een hekel aan ongedierte op de planten en schijnt er niet alleen jacht op te maken maar maakt er zelfs een studie van. Zoo deelt zij mede, dat in

het werk „Mensch en Insect” door Dr. L. O. Howard, bewerkt door Dr. G. Barendrecht (uitgave Scheltema & Holkema te Amsterdam), cijfers over nakomelingschap van insecten genoemd worden waaraan men zou gaan twifelen. Zoo kan één bladluis in één seizoen een nakomelingschap hebben tot een getal van 822.000.000.000 één overblijvend wijfje van een kamervlieg tracteert ons in 5 maanden op 5.598.720.000.000 nakomelingen, geen kleinigheid dus. Hieruit zien wij dat een geregelde inspectie onzer planten noodzakelijk is.

Tevens reageert ze op ons schrijven over de temperatuur in haar kasje na afdekken met papier. Wij twifelen geenszins aan de juistheid, maar wij stonden te kijken van de hoge temperaturen. Ik noteerde n.l. 45° en 40° ja soms nog lager en mijn planten hebben niet geleden.

Het taaien in medicijnfleschje heeft de Heer Heylen te Nuth op 't idee gebracht zich een 1/2 L. weckglas aan te schaffen, 10 c.M. diam, en 10 c.M. hoog. Hierin plaatst hij een potje 8 c.M. diam. en 6 c.M. hoog, waarin hij zaaide, verder werd het weckglas met een deksel afgesloten. De resultaten zijn schitterend, alleen het optreden van algen stemde hem onaangenaam. Als voordeelen noemt hij: 1°. één soort zaad per weckglas. Dus gelijktijdige kieming, dus gelijktijdige toediening van frissche lucht.

2°. stofvrij afgesloten, weinig plaats innemend.

3°. een gespannen lucht.

4°. door de flesschen te nummeren is verwarring van namen uitgesloten en als

5°. wenschen wij er nog aan toe te voegen: het voorkomen van beschadigen der zaailingen door het stukslaan van een medicijnflesch.

Als de kiemplantjes van de zaaiing in Maart een week of vier oud zijn dan worden ze in wat voedzamer grond overgezet. Het dikwijls vergrauwen van zaailingen wordt veroorzaakt door een insect, ik behoef zeker niet te vertellen wat U dan te doen staat. Aan het einde dezer maand hebben de zaailingen al een aardig wortelgestel. Gaat U over tot verpotten dezer plantjes, dan verdient het de voorkeur ze met kluit en al te verpotten om beschadiging van de fijne worteltjes te voorkomen. Lukt dit niet, denkt U dan niet dat U aan het aardappelen potten bent, een potje met aarde vullen, een gaatje in het midden maken, daar de wortels in duwen en klaar is het. Neen, dit verpotten moet met

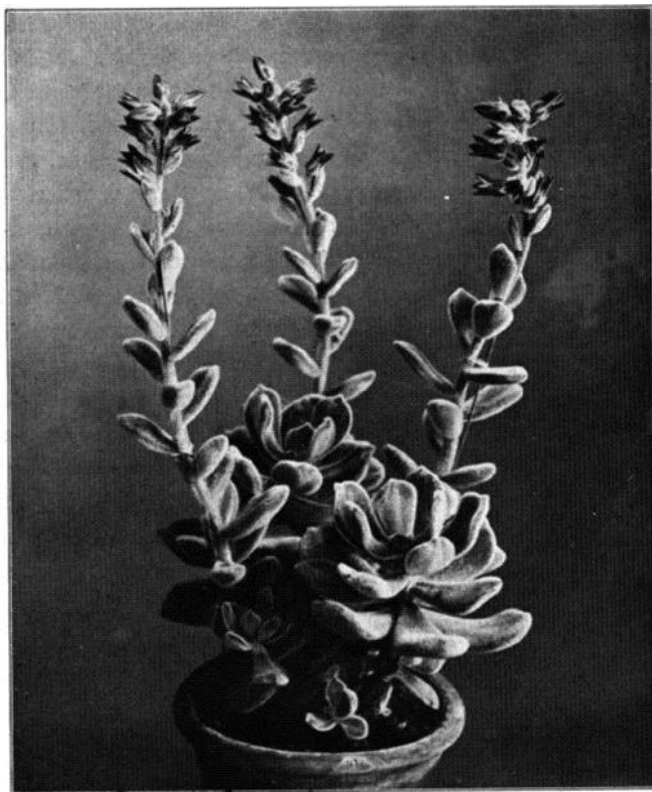
zorg geschieden. besteedt U er wat meer tijd aan, de resultaten zijn zooveel te beter ! Gedeeltelijk wordt de pot met aarde gevuld doch niet verder van de bovenkant dan de lengte van plantje plus wortels. In het midden maakt men een kleine verhooging en laat het plantje daarop rusten. De wortels worden naar alle kanten langs de hellingen, die door de verhooging zijn ontstaan, uitgespreid en verder wordt de pot met aarde aangevuld. Zachtjes wordt de aarde aangedrukt en als blijkt dat het plantje een weinig te diep staat, kan men het plantje voorzichtig een weinig optrekken. Dit kan geschieden zonder het wortelgestel te beschadigen omdat de grond nog los is.

De schoonmaak is in aantocht, hier en daar worden al voorbereidingen getroffen en vanzelf moeten we ook meedoen, onze kamerkasjes of kassen in den tuin moeten ook een beurt hebben, vooral de kamerkasjes, planken en tafeltjes die wij in gebruik hebben in de kamer, het is toch zeker geen gezicht zoo'n vuil kasje in een pas schoongemaakte kamer.

Dus wij gaan aan 't werk. Potten, nieuwe en oude, van klein tot groot, wachten in lange rijen op de dingen die staan te gebeuren. De nieuwe potten halen wij er tusschen uit en leggen die een 24 uur in een bak met water, hetgeen wij ook doen met oude potten die geruimen tijd drooggestaan hebben. Leg oude potten, die oogenschijnlijk niet schoon te krijgen zijn in een bak met sodawater, dan zal het wel gelukken. En nu maar aan het verpotten. Toch zeker niet alle planten! Wij beginnen met de slechte groeisters van het vorige jaar. Zij hebben een onderzoek noodig. De oorzaak van den slechten groei zullen wij wel aan den weet komen als de plant uit den pot komt. De planten, die in aanmerking komen, houden wij een paar dagen droog, dan laten ze gemakkelijk los en tevens hebben wij dan geen moeite om de aarde tusschen de wortels weg te krijgen. Het droog houden geldt hoofdzakelijk voor planten, die eens grondig onderzocht moeten worden : een goed groeiende plant, die een grooteren pot moet hebben, verplanten we liefst met kluit, dan heeft de groei er het minst onder te lijden.

Planten, waarvan het wortelgestel den geheelen pot stijf vult, staan onwrikbaar vast in den pot; hier heeft men dus den pot van de plant te verwijderen daar het niet mogelijk is de plant uit den pot te krijgen. Wij slaan den pot voorzichtig stuk zoodat geen potscherven in het wortelgestel dringen.

Van slecht groeiende planten worden de wortels geïnspecteerd, rotte deelen verwijderd en zoo noodig de wortels gereinigd als er sporen van wortelluis aanwezig zijn. Heeft men worteldeelen weggesneden, dan moet het oppotten eenige dagen uitgesteld worden, eerst moet de wond opdrogen.

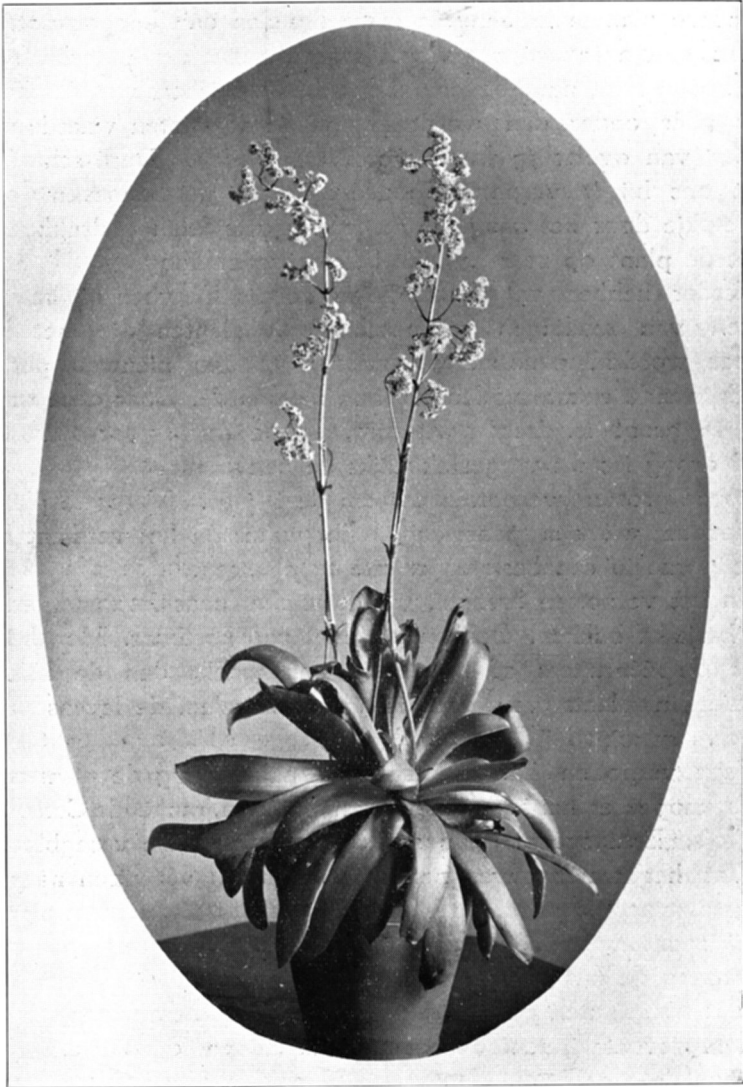
Echeveria pubescens.

Photo Jarman.

Oude aarde gooien wij niet weg doch mengen deze met nieuwe, in 't geval de oude aarde een blauwachtige witte kleur heeft is ze niet meer te gebruiken.

Het verpotten is een slag, groote planten bindt men aan een stok. Opuntia's worden met een stuk dik grauw of soepel papier aangepakt, dit voorkomt het minder aangename gepeuter na de verpotting om de glochiden (fijne doorntjes) uit de handen te krijgen.

In den regel nemen wij een pot, die één maat grooter is dan de oude pot. Naar gelang het wortelgestel is moeten ook de

Crassula rosularis.

Photo Jarman.

potten zijn. Planten met penwortels, zoals sommige Mesems, Echinocactus Williamsii, en ook Phyllo's, Opuntia's en Cereussen

krijgen potten die hooger dan breed zijn. De meeste vetplanten groeien echter op plaatsen met een rotsachtigen ondergrond waardoor ze genoodzaakt worden de wortels horizontaal te verspreiden, dergelijke planten krijgen een meer breeden dan hoogen pot.

Het gaatje in den pot wordt afgedekt met een potscherf, met den bollen kant naar boven, Legt men de scherf met den bollen kant naar onder dan wordt het gaatje afgesloten waardoor de afvoer van overtollig water wordt afgesneden. Deze scherf be- wijst ons bij 't verpotten goede diensten, wij behoeven slechts een stokje door het gaatje te steken en geleidelijk te drukken dan komt de plant op zeer gemakkelijke wijze omhoog.

Verder hebben wij te handelen zooals hiervoor bij het ver- potten van zaailingen voorgeschreven. Planten die met kluit verpot worden, plaatsen wij midden in den nieuwen pot, de overblijvende ruimte vullen wij aan met aarde. Daar deze ruimte niet te groot is, dragen wij zorg, dat de aarde voor aanvulling goed droog is : dit vergemakkelijkt de aanvulling,

Goede groeiers verpotten wij om de 3 jaar. Verpotte planten onthouden „wij een paar dagen het water en het verdient aan- beveling ze in een besloten ruimte te plaatsen.

Na het verpotten brengen wij de planten naar het zomerverblijf, een kasje of bakken. Bakken zijn niet zoo kostbaar. Men bestelt eerst de éénruiters of broeiramen en maakt dan de bakken, eterniet in plaats van hout is aan te bevelen, de levensduur is langer.

Voor verpotten komen nu niet in aanmerking de planten die reeds knopgezet hebben. zooals Echinopsissen, rankende Cereussen, Phyllo's. Echinocactus minusculus en nog enkele vroegbloei- ers.

Wat het water geven betreft, kunnen wij verwijzen naar het Maartnummer en naar het hiervoor vermelde bij verpotte planten.

Bij zacht weer flink luchten, doch een paar uur voor zons- ondergang de kas of bak weer sluiten.

Laat uw planten van de zonnewarmte profiteeren doch verpotte planten geven wij eenige 'dagen een schaduwrijk plaatsje.

Staan de afgebeelde planten bij U ook in bloei?